

Balilaisten naamioiden taika

- Kokemuksiani balilaisten naamioiden käytöstä

Karoliina Peura

Examensarbete för dramainstruktör (YH)-examen
Utbildningsprogrammet för scenkonst, profilering fysisk teater

Vasa 2015

OPINNÄTETYÖ

Tekijä: Karoliina Peura

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Esittävän taiteen koulutusohjelma, Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Fyysinen teatteri

Ohjaajat: Ragni Grönblom-Jolly

Nimike: Balilaisten naamioiden taika

Päivämäärä: 12.3.2015

Sivumäärä: 27

Liitteet: 5

Tiivistelmä

Kirjallisessa lopputyössäni kerron kokemuksistani naamioiden ja erityisesti balilaisen naamioatterin parissa. Käsittelen niin balilaisten naamioiden historiaa ja niiden valmistusta, sekä itse naamioiden käyttöä osana harjoittelua ja uskonnollisia seremonioita. Vertailen myös Balilla opiskelijana ollessani kohtaamiani opetustyyliä ja niihin liittyvää problematiikkaa.

Lopuksi kerron naamioiden vaikutuksesta omaan taiteelliseen lopputyöhöni ”Poikki langat kultaiset”. Työssäni olen käyttänyt hyväkseni Balilla opiskellessani oppimiani faktoja naamioista ja niiden käytöstä. Kerron naamiotekniikasta ja siitä taianomaisesta illuusiosta jonka naamio näyttelijöineen luo.

Kieli: Suomi

Avainsanat: Naamiot, Bali, Indonesia, Topeng

EXAMENSARBETE

Författare: Karoliina Peura

Utbildningsprogram och ort: Scenkonst, Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Fysisk teater

Handledare: Ragni Grönblom-Jolly

Titel: Magi med balinesiska mask

Datum: 12.3.2015

Sidantal: 27

Bilagor: 5

Abstrakt

I mitt skriftliga slutarbete berättar jag om mina erfarenheter med maskteater, speciellt med balinesisk maskteater "Topeng". Jag berättar om bakgrunden hur den balinesiska masken kommit till, hur masken framställs och hur man använder den. Vilken är maskens roll i det balinesiska samhället, i ceremonier och i vardagslivet. Jag berättar också om inlärning och jämför den pedagogik som råder vid ett balinesiskt universitet med en privatlärares pedagogik.

Avslutningsvis berättar jag om hur balinesisk maskteater har påverkat mitt konstnärliga slutarbete "Poikki Langat Kultaiset" då tekniken fungerade som en stor inspirationskälla under min arbetsprocess.

Språk: Finska

Nyckelord: Mask, maskteater, Bali, Indonesia, Topeng

BACHELOR'S THESIS

Author: Karoliina Peura

Degree Programme: Bachelor of arts

Specilization: Physical theatre

Supervisors: Ragni Grönblom-Jolly

Title: Magic of Balinese masks

Date: 12.3.2015

Number of pages: 27

Appendices: 5

Summary

In this work I refer to my experiences with masks, especially within Balinese mask-theatre. The thesis includes the history of Balinese masks, traditions and the use of masks in religious ceremonies in Bali. Furthermore, the thesis recounts my experiences as an exchange-student in Bali. Finally, the thesis explains the use of masks in my final exam performance entitled "Poikki langat kultaiset"

Language: Finnish

Key words: Masks, Mask-theatre, Bali, Indonesia, Topeng

Sisällysluettelo

Johdanto.....	5
1. Balilainen naamioteatteri.....	6
Naamioiden historia.....	7
Pyhät naamiot.....	7
Naamioiden käyttö Topeng-esityksessä.....	8
2. Naamioteatteri osana fyysistä teatteria.....	9
3. Minä ja naamiot.....	10
Opiskelu Indonesiassa.....	11
Harjoittelua naamion kanssa.....	13
Kokemuksia Balin pedagogiika.....	14
Balilaisen naamion valmistus.....	16
4. Taiteellinen päättötyöni.....	17
Työskentelyn aloittaminen.....	18
Vaikeuksia naamioiden kanssa.....	18
Yhteenveto esityksestä.....	21
Naamiot taiteellisessa päättötyössäni.....	22
Yhteenveto.....	26
Lähdeluettelo.....	27

Johdanto

Vietin koulutukseemme kuuluvan ulkomaan harjoittelujakson Indonesiassa, paratiisisaarena tunnetulla Balilla. Olin jo etukäteen haaveillut naamioteatterin opiskelusta. Meillä oli ollut koulussa ensimmäisenä opiskeluvuotena opettajamme Steina Öhmanin pitämä muutaman viikon mittainen naamioteatterikurssi, jolla tulivat tutuiksi erilaiset naamiot, kuten neutraali naamio, ikänaamiot (lapsi, aikuinen, vanhus), larf-naamiot, trestle-naamiot sekä balilaiset naamiot. Menetin sydämeni erityisesti balilaisille naamioille, joita meillä oli muutama mukana opetuksessa. Koulumme naamiokurssi on ollut minulle yksi koko neljän vuoden opiskeluaikamme suosikkikursseistamme. Demoesityksessämme kurssin päätteeksi esiinnyin balilaisen "Jauk Manis" -naamion kanssa. Käsittelen tässä lopputyössäni erityisesti balilaisia naamioita ja niihin liittyviä uskomuksia, historiaa ja perinteitä.

1. BALILAINEN NAAMIOTEATTERI

Naamioteatteri on yksi Balin vanhimmista tunnetuista esittävän taiteen muodoista. Sen rooli tärkeänä osana uskonnollisia rituaaleja on kestänyt jo reilu tuhat vuotta. Bali onkin yksi maailman harvoista paikoista, josta rituaalitaide ei ole kadonnut, vaan se on säilynyt tärkeänä osana saaren asukkaiden arkea. Balilla naamioiden kanssa esiinnyttään poikkeuksetta perinteisen gamelan-orkesterin säestämänä. Tunnetuimpia naamioteatterin muotoja Balilla ovat Topeng ja Barong. Molemmat ovat uskonnollisia temppelitantsseja (2).

Topengissa kerrotaan tarinoita Balin kuningaskunnan ajoilta, myyttejä kuninkaista ja aatelismiehistä. Näyttelijät, jotka esiintyvät kuninkaina tai aatelisina käyttävät kokonaan kasvot peittäviä naamioita, kun taas klovnit ja muut humoristiset hahmot pukeutuvat puolinaamioihin, jotka peittävät kasvot vain otsasta nenän alapuolelle, jättäen näyttelijän oman suun näkyviin. Näin ollen klovnit ja muut koomiset hahmot voivat myös puhua esityksen aikana, toisin kuin muun muassa kuninkaat ja aatelismiehet (2).

Barong-tanssidraamassa esitetään taistelua hyvän ja pahan välillä. Hyvä Barong (liite 1B), kuvataan usein Leijonana, sikana tai muuna eläimenä. Vastakohtana tanssii Rangda (liite 1A), kuoleman jumala, ilkeä noita. Barongin hyvät voimat tasapainottavat Rangdan pahoja voimia kuten jing tasapainoittaa jangia. Pyhät Barong-naamiot ovat Balin tärkeimpiä naamioita, ja ne ovat myös vaikeimpia ja kalleimpia valmistaa. Jokaisella Balilaisella kylällä on oma Barong-naamionsa suojelemassa kylää demoneilta, pahoilta hengiltä. Barongia tanssivat vain tanssijat, jotka ovat käyneet läpi siihen erikoistuneen koulutuksen ja puhdistautumisrituaalin. Barong-esityksissä on yleistä, että sen tanssijat siirtyvät transsitilaan, jossa naamion henki ”astuu” tanssijan ruumiiseen ja ottaa tämän kehon valtaansa.

Naamioiden historia

Balilla naamioiden valmistamisen perinteellä on pitkät juuret. Naamioiden vuoleamisen taito siirtyy yleensä sukupolvelta toiselle, isältä pojalle. Niinpä nykypäivänäkin useimpien naamion valmistajien taidot ovat periytyneet mestareille jo useiden satojen vuosien takaa. Naamioiden valmistamisella on tarkat edelleen kriteerit, joista ei vielä tänäkään päivänä tingitä. Jokainen naamio on pyhä esine, joka vaatii taiteilijaltaan kunnioitusta ja korkeita standardeja. Naamiot kuvaavat yleensä ihmisiä, eläimiä tai demoneja (3).

Kun Balilaisia naamioita tarkastelee lähemmin, voi niissä huomata yhtäläisyyksiä muiden Aasian maiden naamioiden kesken. Ne ovatkin ajan saatossa ottaneet vaikutteita toinen toisiltaan. Barong ket- naamio ja se käyttö muistuttavat suuresti kiinalaista leijonanaamiota ja japanilaista Bugaku- lohikäärmenaamiota. Yhtäläisyyksiä naamioiden kesken löytyy myös muun muassa Jaavan, Nepalin, Sri Lankan, Keski- ja Etelä-Amerikan kanssa.

Pyhät naamiot

Suurin osa Topeng naamioista on pyhiä, ja niiden valmistamisprosessissa on käyty läpi monia erilaisia rituaaleja. Naamion tekemiseen käytettävä pule-puu valitaan tarkasti trooppisesta metsästä, kylän papin tarkoin valitsemana päivänä. Kun hengellinen puu kasvattaa itselleen pahkan luetaan se raskaana olevaksi, "belig", tällöin naamion veistäjä ja pappi kysyvät puun hengeltä lupaa puun käyttöön naamion tekoa varten. Paikan päällä tehdään kaksi uhrilahjaa rukouksineen, toinen itse puulle ja toinen puun kasvamispaikan jumalalle (2). Tyypillinen balilainen uhrilahja voi sisältää esimerkiksi kukkia, kiinalaisia kolikoita, paikallista alkoholia arakia, pyhää vettä, ruokaa ja suitsukkeita. Rukouksien ja uhrilahjojen uskotaan olevan ehdottoman tärkeitä, sillä ilman niitä hengellisesti voimakas puu voi myöhemmin tuhtuneena aiheuttaa energiallaan suurta tuhoa. Leikkaamisen jälkeen puu sijoitetaan kylän temppeliin, jossa sen valmistaminen on pantava alulle. Puun on annettava kuivua useiden kuukausien ajan, sillä ilman kuivatusta sen uskotaan vaarantavan veistäjän terveyden.

Ennen kuin veistäjä alkaa työstään puuta naamioksi suorittaa hän vielä kaksi uhrausta, toisen Bhatara Suryalle, auringon jumalalle, jotta tämä todistaisi toimituksen. Toinen uhraus toimitetaan Taksulle, inspiraation ja kyvykkyyden hengelle, pyytäen siunausta menestykseen. Tämän jälkeen sekä puulle, että veistäjän välineille roiskitaan pyhää vettä (2). Vasta tämän jälkeen itse veistämisen voi aloittaa. Ihmettelin ja ihastelin balilaisten tarkkuutta naamioiden valmistamisprosessissa. Länsimaalaiseen tehokkuusajatteluun tottuneena kuulostaa yhden naamion valmistamiseen käytettävä aika uskomattoman pitkältä. Minun olikin vaikea uskoa, että sadat Balilla näkemäni naamiot olisivat käyneet saman tien, monien seremonioiden kautta tanssijoiden käyttöön. Otin yhteyttä balilaiseen ystävääni, topeng-tanssija I Made Suandaan, kysyäkseen tältä selvennystä asiaan. Hänen mukaansa *"It is normal that balinese masks are sacred, because when it's made from a spiritual wood it has more spirit when you are using it as you are performing"* (4). Balilaisille pyhyys on tärkeää. Rukoilu ja uhrilahjojen tekeminen kuuluu lähes jokaisen balilaisen päivittäiseen elämään, ja uskonto näkyy suurimmassa osassa arjen askareita.

Naamioiden maalaamisessa käytetään ainoastaan perinteisiä, luonnonmukaisia maaleja ja jokaiseen naamioon tulee jopa noin neljäkymmentä kerrosta maalia. Maalauskerrosten välissä naamion annetaan kuivua auringossa ennen uutta maalikerrosta. Useiden maalikerrosten ja hiomisten ansiosta naamioiden pinnat ovat uskomattoman sileitä ja tasaisia.

Naamioiden käyttö Topeng-esityksessä

Topeng- tanssijan esiintymiset tapahtuvat yleensä kylän uskonnollisissa seremonioissa. Usein esityksillä on ainakin muutama katsoja, mutta esitykset itsessään on suunnattu uhrilahjoiksi jumalille. Esiintyminen ja siihen valmistautuminen sisältävät monia uskomuksia ja rituaaleja. Judy Slattumin mukaan *"On the night before a performace, a dancer may receive a message of advice or support in his dreams from his ancestors, or his gurus, or from the spirits of the masks"*(2). Monet tanssijat tanssivat oman kylänsä seremonioissa, mutta taitavan tanssijan maineessa oleva voi saada kutsun myös naapurikylän seremonioihin. Topeng-tanssija pakkaa esiintymään mennessään mukaansa

naamionsa, monikerroksisen esiintymisasunsa, kruununsa, erilaisia peruukkeja, kiinalaisia kolikoita, riisiä ja oman kylänsä pyhää vettä.

Perille päästyään tanssija tutustuu paikkaan ja alkaa valmistautumaan esitykseen rukoilemalla ja meditoimalla. Myös esiintymisasun pukemiseen tulee varata paljon aikaa, sillä topeng-puku on kerrosta kerroksen perään. Ennen esityksen alkua tanssija herättää naamiot kopauttamalla kolme kertaa laatikkoa, jonka sisällä naamioita säilytetään. Tämän jälkeen naamioden päälle roiskutetaan omasta kotitemppelistä tuotua pyhää vettä. Kun kylän pappi antaa luvan, voi esitys alkaa.

Topeng-esitys koostuu monesta pienestä tanssiosuudesta. Tanssija tanssii ensin yhden naamion kanssa ja vaihtaa sen sitten seuraavaan. Hän käy vuorotellen läpi kaikki hahmot pääministeristä kuninkaaseen ja kuninkaasta klovniin. Puolinaamiota käyttävät koomiset klovnihahmot toimivat tarinan kertojina. Topeng Sida Karya on aina esityssikermän viimeinen hahmo. Se on täysin tarinasta irrallinen, mutta silti koko esityksen tärkein hahmo. Ilman sitä pyhä esitys ei tule onnistumaan. Sida Karya siunaa esityksen, pitelee suitsukkeita, roiskii pyhää vettä ympärilleen ja heittelee maahan riisiä ja kiinalaisia kolikoita. (2)

2. NAAMIOTEATTERI OSANA FYYSISTÄ TEATTERIA

Kehollinen ilmaisu on suuressa roolissa naamion kanssa työskenneltäessä. Kun naamio peittää näyttelijän kasvojen ilmeet ja eleet, jää tälle hienoisten pään ja kaulan liikkeiden lisäksi käyttöönsä vartalon liikekieli. Kun yleisö ei näe näyttelijän kasvoja, kiinnittyy sen huomio nopeasti muun vartalon liikehdintään. Näyttelijä ei myöskään voi käyttää ääntään, joten tarina kerrotaan fyysisen teatterin keinoin.

Naamion kanssa työskenneltäessä on hyvä pitää liikekieli selkeänä ja yksinkertaisena. Naamiota käyttäessään onkin hyvä riisua omasta liikekielestään turhat ”maneerit ja krumeluurit”. Näin työskentely pysyy selkeänä ja ymmärrettävänä. Naamioiden kanssa työskenneltäessä onkin hyvä opetella pitämään liikekieli yksinkertaisena. Naamioatteria tehdessä tuttu sanonta ”Less is more” pitääkin hyvin pitkälle paikkansa.

Naamiota käytettäessä saa jokainen esitetty liike itselleen entistä enemmän painoarvoa ja huomiota. Naamio ”yksinkertaistaa” näyttelijän yhdeksi kokonaisuudeksi. Itse kiinnitän

usein teatteria katsoessani huomioni näyttelijän kasvojen ilmaisuun, mutta naamioteatteria katsoessani huomaan taas naamiota tarpeeksi ihmeteltyäni kiinnostavani huomioni yhä enemmän näyttelijä keholliseen ilmaisuun. Siksi naamio esitysten liikekielen pitääkin olla erityisen tarkkaa ja hyvin suunniteltua. Kasvojen ilmeet kun eivät vie huomiota pois unohdetuista liikekuvioista.

Jokaisella naamiolla on oma hahmonsansa, jonka näyttelijä omaksuu sitä¹ ensin katseellansa tutkien ja myöhemmin pukiessaan sen ylleen. Naamion muodot ja ilmeet antavat usein osviittaa sen mahdollisesta liikekielestä. Kun näyttelijä asettaa naamion ylleen, hän muuttuu naamion esittämäksi hahmoksi. Useiden naamioiden kanssa ei olekaan sopivaa esimerkiksi puhua, sillä se rikkoisi naamion ”taian” ja olisi epäkunnioittavaa naamiota kohtaan. *”The mask has a deep impact on the actor. Through the mask, the actor becomes the character the mask face induces” (1)*

Kun näkee naamioita roikkumassa seinällä yksikseen, ei voisi uskoa, kuinka eläviksi ne voivat osaavan käyttäjän yllä muuttua. Useimmilla naamioilla, vaikkei sitä välttämättä esinäkemällä uskoisikaan, on useita ilmeitä kuvakulmasta ja valosta riippuen. Sama naamio voi näyttää sekä iloiselta että surulliselta, vaikka naamion todellinen muoto pysyisikin koko ajan samana. Naamioiden käytössä on taikaa, joka muuttaa kuolleen esineen eläväksi. Naamioiden ilmeet ovat usein voimakkaampia kuin ihmiskasvojen muodostamat ilmeet. Naamion väritys, kasvopiirteiden suhteet, kummalliset yksityiskohdat ja valotuksen muodostamat varjot luovat naamioiden ilmaisuun vahvuutta. *”The powerful lines of the mask catch the light with greater impact than the human face can convey, and the stability of the mask’s features has an intensity stronger than that of human expressions” (2)*

3. MINÄ JA NAAMIOT

Ennen opiskeluideni aloittamista en ollut koskaan tehnyt teatteria, muutamia tanssirooleja lukuun ottamatta. Olinkin monissa improvisaatiotehtävissä hieman arka, mutta naamioityöskentely tuntui heti mukavalta ja vapauttavalta. Oli hauskaa saada keskittyä vain kehon ilmaisuun. Tunsin itseni paljon rohkeammaksi naamion kanssa ja laittaessani naamion kasvoilleni tunsin muuttuvani naamion esittämäksi hahmoksi, enkä enää muistanut hävetä omaa osaamattomuuttani. Tämä on todettu myös maskiteatteria käsittelevässä kirjallisuudessa: *"The mask takes the identity away from the wearer and replaces it with another one"* (1).

Naamion kanssa uskalsin liikkua ja kokeilla enemmän, kun kasvoni eivät paljastaneet silloista epävarmuuttani ja saaneet minua punastelemaan. Naamion peittäessä kasvoni tuntui heittäytyminenkin luontevalta. Naamiot ovat myös hyvin satumaisia ja mielikuvitusrikkaita. Ne inspiroivat käyttäjänsä jo upean ulkomuotonsa ansiosta, eikä mikään ole jännittävämpää kuin uuden naamion sovittaminen! Nykyään viehätykseni balilaisiin naamioihin ei niinkään liity niiden "turvallisuuteen" vaan se selittyy vahvasti niiden taianomaisuudella ja jännittäville tarinoilla.

Opiskelu Indonesiassa

Kun elokuussa 2013 saavuin Indonesiaan ja paikalliseen kouluuni Institut Seni Indonesia (ISI) Denpasariin, oli pettymys suuri. Topeng-naamioiteatteri on perinteisesti miesten tanssilaji, eikä minulla naisena ollut mahdollista sitä opiskella. Ei ainakaan koulussamme. Sen sijaan saimme opeteltaviksemme erilaisia naisille suunnattuja tansseja, kuten Legongia. Kävin kuitenkin useaan otteeseen katsomassa paikallisten Topeng- ja Barong-ryhmien esityksiä, ihastelemassa kauniita ja pyhiä naamioita sekä taitavaa tanssitaideita. Yritin imeä itseeni niin paljon tietoa kuin suinkin, videoin esityksiä ja harjoittelin asunnossani monimutkaisia käsien liikkeitä. Yksin opetellessa tuloksia ei kuitenkaan juuri syntynyt.

Opetuksen taso koulussani ISI Denasarissa kävi viikko viikolta huonommaksi. Milloin opettaja ei saapunut paikalle laisinkaan ja milloin koko koulun vaihto-oppilaat saivat yhteisen rangaistuksen jonkun ajattelemattoman opiskelijan tullessa kouluun sandaalit

jalassa. Rangaistus tarkoitti useimmiten muutamien viikkojen katkoa opetuksessa. Koulussa opiskelutunteja oli siis todella vähän, ja minulla vaihto-oppilasaikaa vain neljä ja puoli kuukautta. Tuli suurten päätösten aika. Päätin luopua koulustani ja lähteä etsimään motivoituneempia opettajia lähikaupungeista.

Etsintä kannatti. Ubudissa paikallinen taiteilija, maalari ja topeng -tanssija I Made Suanda esitteli minut omalle opettajalleen, Ida Bagus Anomille (liite 2 A), joka myöhemmin paljastui koko saaren arvostetuimmaksi naamioiden veistäjäksi ja topeng-tanssijaksi. Aluksi Anom vaikutti kovin epäilevältä: Olisinko oikeasti valmis sitoutumaan päivittäiseen harjoitteluun enkä laiskottelisi? Anomilla oli jo ennestään paljon kokemusta ulkomaalaisten opettamisesta. He haluavat oppia paljon, mutta harjoitella vähän. Käyvät muutaman kerran harjoittelemassa, kyllästyvät ja vaihtavat ikävyyttävän harjoittelun toistoiheen surffaamiseen Balin hiekkarannoilla. Tulevat muutaman viikon päästä takaisin kaiken jo harjoitellun unohtaneena ja kaikki täytyy aloittaa alusta. Se ei ollut Anomin mieleen, ja jo etukäteen hän oletti myös minun olevan samanlainen tuuliviiri-turisti.

Epäilyksistään huolimatta Anom kuitenkin otti minut oppilaakseen. Itsevarmasti hän kertoi minulle olevansa seudun paras opettaja. Eikä hänen mielestään topengia tanssiva nainen ollut minkäänlainen ihme, päinvastoin hän itse asiassa toivoi topengin yleistyvän myös naisten keskuudessa. Niinpä sovimme ensimmäisen harjoitusajan ja pian asuinkin jo Ubudissa, muutamien kilometrien päässä opettajani kylästä.

Olin otettu Anomin itsevarmasta asenteesta. Hän tiesi oman arvonsa, eikä nöyristellyt lainkaan. Hänet oli mielestäni veistetty täysin eri puusta kuin muut tapaamani balilaiset, jotka olivat aina kovin ystävällisiä ja miellyttämisenhaluisia. Anomissa oli jotain samaa rauhallista viisautta kuin elokuvien vanhoissa ja viisaissa guruissa.

Ensimmäinen oppitunti Anomin kanssa oli vaikea, vaikka se sisälsikin lähestulkoon ainoastaan topeng-kävelyä. Hän opetti minulle perusteet ja pisti minut kävelemään ympyrää koko oppitunnin ajaksi. Anom oli opettajana erittäin tiukka, jokaisesta virheestä tuli välittömästi sanomista, vähintään kielellä paheksuvasti naksuttelua. Ensimmäisten oppituntien lopuksi häpesin omaa suoritustani. Niin monia virheitä, niin monta väärää askelta ja niin monta toistoa ennen kuin asia meni perille. Tunsin itseni tyhmäksi ja hitaaksi. Yllätys olikin suuri, kun erään oppitunnin loputtua Anom riisui ankaran opettajailmeensä kasvoiltaan ja halusi jutella. Hän oli aivan otettu ja sanoi, että olin

oppinut perusteet nopeammin kuin yksikään hänen aikaisemmista oppilaistaan kaikkien vuosien aikana. Vihdoin hän uskoi, että olin tosissani topengin opiskelun kanssa ja hän halusi kuulla lisää taustoistani ja tavoitteistani. Jää oli rikottu. Ja voi miten hyvältä se tuntuikaan. Siitä alkoikin sitten varsinainen työnteke.

Anomin kanssa harjoittelin noin 1,5 tuntia päivässä, viidestä seitsemään aamuun viikossa. Harjoittelua jatkoin kotonani vielä ennen nukkumaan menoa ja aamulla ennen harjoituksiin lähtemistä. Anom painotti itsenäisen harjoittelun tärkeyttä ja antoi minulle aina kotiläksyt kotiin harjoiteltaviksi. Harjoitus salille saavuin aina noin varttituntia ennen harjoitusten alkamista tekemään itsenäisen alkulämmittelyn ja liikkeiden kertaamisen. Anom oli erityisen huvittunut aamuisista venyttelyistäni. Hänen mielestään sellaiset olivat täysin turhaa ajan haaskausta ja tanssija lämpenee parhaiten tanssimalla.

Joulukuussa 2013 esitin ensimmäisen Topeng esitykseni pienen balilaisen maalaiskylän seremoniassa. Sain kutsun esiintymään ystäväni I Made Suandan kautta, jonka kotikylä tämä pieni maalaiskylä oli. Esitin seremoniassa kahta roolia, Pääministeriä, eli Topeng Krasia sekä pääministerin palvelijaa, puhuvaa puolinaamioista klovni hahmoa. Osasin jo etukäteen puhua hieman Indonesian pääkieltä, bahasa Indonesiaa, mutta klovnin esitys olikin esitettävä balilaisten omalla kielellä, bahasa balilla. Kirjoitin kädet täyteen luntteja ja koko pitkän automatkan esiintymispaikalle hoin vuorosanoja Maden perässä. Topeng Kras esityksestä taas teki erityisen jännittävää se, että kuulin esityksessä käytettävän musiikin ensimmäistä kertaa vasta esityksen jo alettua. Topengia tanssiessa gamelan orkesteri seuraa tanssijan liikkeitä ja soittaa niiden mukaan. Silti musiikin ennalta tietämättömyys hermostutti minua kovasti. Ennen esitystä hiljennyimme rukoilemaan ja autoimme toisiamme topeng-asujen pukemisessa. Ennen esityksen alkua paikalle alkoi virrata uteliaita silmäpareja. Länsimaalainen nuori nainen tanssimassa miehille kuuluvaa naamiotanssia ei tainnut tuossa pienessä kylässä olla aivan jokapäiväinen näky. Katsojat olivat huvittuneita esityksestäni, ja naurahtelivat tuon tuosta. Minä kuitenkin nautin esityksestä täysin siemauksin.

Harjoittelu naamion kanssa

Harjoittelusalimme seinät olivat täynnä Anomin luomia naamioita, niin perinteisiä kuin Anomin itse suunnittelema. Haaveilin oman naamion saamisesta, mutta Anom toppuutteli. Ensin pitää saada perustekniikka kuntoon. Hän kuitenkin otti kasvoistani mitat ja alkoi valmistaa omaa Topeng Kras ”pääministeri” naamiotani kaukana edessä hämmöttävää esitystäni varten. (Liite 3 A). Esitys ja naamio olivat valmiit lähes samanaikaisesti, ja oli hauskaa päästä harjoittelemaan jo tutuksi tulleita liikkeitä naamion kanssa.

Naamion mukaantulo vaikutti tekemiseen enemmän kuin olisin uskonut. Hengittäminen muutenkin kuumassa ja tunkkaisessa ilmassa tuntui lähestulkoon mahdottomalta tehtävältä maskin painaessa sieraimiani kasaan. Myös näkökyky heikkeni huomattavasti ja koordinaatio- ja hahmotuskyky tuntuivat laskevan monta askelta taaksepäin. Jokaisen läpimenon jälkeen olin aivan poikki ja kasvot valuivat hikeä. Välillä korjasin naamiota kesken tanssin, kun naamion otsa valahti silmilleni niin, etten nähnyt lainkaan eteeni. Tuntui aivan mahdottomalta ajatukselta selvitä koko esityksestä kunnialla läpi ilman ainuttakaan ongelmaa naamion kanssa.

Muutaman viikon lisäharjoittelun jälkeen naamion olemassaoloon tottui. Se ei enää tuntunut irralliselta puulevyttä vaan oikeasti osalta esitystä ja minua. Kun oppi, miten naamion kanssa tulee liikkua, ei se myöskään enää valahdellut miten sattuu pois paikoiltaan, vaan pysyi oikealla kohdalla kasvoja, kuten tyköistuvan naamion kuuluukin. Naamiosta tuli aarteeni. Jokaisen aamun aloitin Anomin ateljeessa katsoen ja tutkaillen naamiotani ensin pitäen sitä kädessäni ja sen jälkeen kasvoillani. Näin oppisin Anomin mukaan tuntemaan naamioni jokaisen yksityiskohdan.

Opiskeluni viimeisillä viikoilla sovittelin useita Anomin suunnittelema naamioita mieltien, mitkä ostaisin kotiin viemisiksi. Jo silloin olin päättänyt, että tuleva päättötyöni tulisi sisältämään Anomin naamioita, koska olisi sääli jos ne jäisivät kaappiin pölyttymään kaiken harjoittelun jälkeen. Valitsin kahdeksan mielenkiintoisinta naamioita, joista arvelin hyötyväni vielä tulevaisuudessakin. Vain pieni osa valitsemistani naamioista oli perinteisiä. Anom oli pyytänyt minua olemaan käyttämättä perinteisiä naamioita muussa

kuin perinteisissä balilaisissa tansseissa. Moderneilla luomuksilla taas oli enemmän mahdollisuuksia.

Kokemuksia Balin pedagogiikasta

Pidin kovasti Anomin opetustyylistä. Hän antoi minulle paljon aikaa ymmärtämiseen ja oivaltamiseen. Etenimme hitaasti perusasioiden kanssa, muutama uusi liike päivässä, välillä jopa vain yksi. Joka päivä alkoi kävelemisellä. Anom opetti minulle tarkasti ja yksityiskohtaisesti liikkeen ja jätti minut sitten rauhassa kokeilemaan ja opettelemaan, mennen itse parvekkeelle katselemaan rauhallisesti ulos selkä minuun päin, kädet selän takana ristissä. Välillä huomattessaan minun tunaroivan hän kääntyi ympäri antaen neuvon, kuten esimerkiksi ”Karoliina don't think, it's too confusing” ja kääntyi välittömästi takaisin. Useimmiten neuvot ja Anomin rauhallinen, mutta määrätietoinen asenne auttoivat oikeiden liikeratojen löytämisessä. Selänkääntäminen harjoittelun ajaksi antoi minulle rauhan tehdä virheitä, kokeilla ja oppia ilman turhaa stressaamista. Ida Bagus Anom on ehdottomasti ollut yksi parhaista opettajistani ikinä.

Muun opetuksen taso sen sijaan vaihteli suuresti opettajasta riippuen. Alkuperäisessä koulussani Denpasarissa ulkomaalaisten opiskelijoiden kouluttamisesta ei oltu lainkaan kiinnostuneita. Jos tunteja oli, koostui opetus pelkästä opettajan liikkeiden seuraamisesta ja matkimisesta, ilman minkäänlaista palautetta tai korjauksia. Yksikään tunti ei ollut oikean pituinen, kahden tunnin oppitunti alkoi yleensä noin neljäkymmentä minuuttia myöhässä ja loppui vähintään puolituntia liian aikaisin. Näin oli lähes poikkeuksetta. Opettajien motivaation vaikutti luultavasti suuresti se, ettei heille maksettu opettamisestamme ylimääräistä palkkaa, vaan he työskentelivät kanssamme muun työnsä ohella. Lisäksi englannin kielen taito oli kovin vähäistä, joka varmasti teki tuntien opettamisesta raskasta. Opetuksessa ei myöskään huomioitu mielestäni tarpeeksi oppilaiden taustoja. On aivan eri asia opettaa Indonesianlaisia, jotka ovat koko ikänsä varttuneet balilaisten tanssien ympäröimänä, kuin länsimaalaisia, aikuisia naisia, jotka vasta ensikertaa kokeilevat uutta lajia. Niinä harvoina kertoina, jolloin meillä oli opetusta, etenimme todella nopeasti. Liikkeet näytettiin kerran ja nopeasti ja oppilaat yrittivät parhaansa mukaan matkia ja muistaa. Ymmärrän, että paikalliset oppivat matkimalla. Olisin ymmärtänyt tyylin myös, jos koulussa olisi harjoiteltu säännöllisesti. Opeteltavat

tanssit ja opettajat vaihtuivat kuitenkin muutaman viikon välein. Käytännössä, opettajien ollessa ison osan tunteista poissa, tämä tarkoitti, että saimme noin tunnin opetusta yhteisen tanssityyliin. Oppiminen koulussa tuntui lähes mahdottomalta ja voinkin rehellisesti sanoa, etten oppinut kyseisessä koulussa mitään.

Kyllästyneenä ulkomaalaisten saamaan opetukseen soluttauduin myös hetkeksi koulun paikallisten opiskelijoiden tunneille. Siellä opetus näytti toimivan. Oppilaita oli tanssisalissa yli kuusikymmentä ja he harjoittelivat vuorotellen pienemmissä ryhmissä. Opettajat korjasivat oppilaita selkeästi rohkeammin, tarkemmin ja innostuneemmin kuin meitä. Paikalliset oppilaat harjoittelivat suuressa tanssisalissa peileineen kaikkineen, me vaihto-oppilaat taas piharakennuksessa tuolien ja pöytien keskellä. Vaihto-oppilaiden ottoon oli selvästi syynä vain koulun valtiolta saama apuraha, ei niinkään into opettaa ja jakaa tietoa.

Balilla opin, että opetustunteja kannattaa siis etsiä yksityisiltä henkilöiltä, eikä suurilta laitoksilta. Olen varma, että jos olisin pyytänyt maksullisia yksityistunteja koulumme opettajilta, olisi opetuksen laatu ja määrä olleet aivan toista, vaikka kyseessä olisivatkin olleet samat opettajat. Surullista mutta totta, Balilla raha on se joka motivoi.

Balilaisen naamion valmistus

Pääsin Ubudissa asuessani seuraamaan topeng- naamioiden valmistusta lähietäisyydeltä. Lisäksi opettajani selitti minulle mielellään kaiken, mitä vain keksin kysyä. Topeng-naamion valmistaminen on runsaasti aikaa vievä urakka. Jokainen naamio tehdään käsin veistämällä, yleensä pule-puusta. Pule-puun käyttö perustuu sen keveyteen ja joustavuuteen. Opettajani Ida Bagus Anomin sanoin *"I need the character wood to be elastic, because with one mask I'm using 40 layers of paint. It means that the mask have to be 40 times drying under the sun. Because pule- wood is elastic the mask doesn't crack when it dries (3)"*. Kovempi puulaji voisi runsaan työstämisen aikana kuivua ja haljeta ja painavampi lajike taas olisi tanssimiseen liian raskas.

Kuten jo aikaisemmin kerroin, naamioiden valmistamisen taito periytyy yleensä isältä pojalle. Ida Bagus Anom kertoi minulle seuranneensa päivittäin isänsä naamioiden valmistamista neljäntoista vuoden ajan, kunnes hän pyysi isältään lupaa kokeilla

veistämistä itse. Kuitenkin ennen naamioiden veistämistä täytyy veistäjän myös itse opetella tanssimaan. Naamiomestarin on tunnettava työstämänsä naamion liikkeet, musiikki ja tarina, jotka ovatkin veistäjän kolme tärkeintä apulaista. *”If I want to be a mask maker I have to also be a dancer and I have to know the story behind the character and use it for the mask. How can you make a good mask if you don’t know the story behind it? If you don’t know the movements? If you don’t know the music? When I’m making a mask I hear its music and I’m thinking about its story. That’s how you build a character (3)”*. Niinpä Anomin isä opetti tälle perusteita kahden kuukauden ajan, ennen kuin antoi tämän aloittaa naamion vuolemisen harjoittelun. Kun Anom pääsi viimein vuolemaan naamioita, istui isä hänen vieressään kertoen samalla tarinoita naamioiden historiasta. Kun naamio alkoi valmistua, otti Anomin isä naamion käteensä ja alkoi laulaa naamion esittämälle hahmolle kuuluvaa musiikkia ja liikuttamaan naamiota kädessään musiikin mukana. Silloin Anom ei vielä ymmärtänyt mistä oli kysymys, mutta monien naamioiden valmistuttua ja tarinoiden, musiikin ja liikkeiden toistuttua kerta toisensa jälkeen jäivät ne hänen mieleensä pysyvästi. (3).

4. TAITEELLINEN PÄÄTTÖYÖNI ”POIKKI LANGAT KULTAISET”

Taiteellinen päättöyöni ”Poikki Langat Kultaiset” oli sekoitus klassista balettia sekä balilaista topeng-tanssia. Kun suoritin vuonna 2010 taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opinnot Vantaan Tanssiopistolla, suunnittelin pitkään taiteelliseksi lopputyökseni baletin ja määrittelemättömän taistelulajin yhdistelmää. Ajatus kaatui kuitenkin nopeasti siihen, etten ollut koskaan eläessäni edes kokeillut ainuttakaan taistelulajia, eikä edes niiden matkiminen tuottanut haluttua tulosta. Idea jäi kuitenkin kytemään mieleeni vuosikausiksi.

Indonesian vaihdon jälkeen olin utelias kokeilemaan, miltä opetteleman Topeng Kras näyttäisi, jos lisäisin siihen balettitekniikoita, ojennettuja nilkkoja ja suorja polvia. Topeng Krasin ja baletin risteytys oli hullunkurinen, ne ovat kuin eri maailmoista. Muistin kuitenkin vanhan ajatukseni baletin ja taistelulajin yhdistämisestä. Vaikka topeng ei taistelulaji ollutkaan, oli siinä jotain samaa kuin kuvitelmiäni taistelulajissa, jotain hyvin

eksoottista ja erikoista. Erilaista kuin klassinen baletti, jota olin tanssinut koko ikäni, mutta silti hyvin esteettistä ja tarkkaa. Alkoi ajatus päättötyöstä. Lisäksi olin jo Balilla ollessani valinnut naamion, jota halusin käyttää. Se oli lumonnut minut jo seinällä roikkuessaan, mutta kun sain sovittaa sitä kasvoilleni, oli päätös selvä. Tätä naamiota käytän päättötyössäni.

Nimesin naamion ”Kuolemaksi” sen pelottavan, ehkä jopa hieman karmivankin ulkomuodon vuoksi. Se on varsinainen taideteos. Eri kuvakulmista katsottuna sen ilmeisiin saa valtavia eroja. Se osaa näyttää mm. pelottavalta, erittäin iloiselta, viekkaalta ja jopa huolehtivaiselta. Naamio on erittäin kaunis ja tarkasti vuollettu. Esiitykseni teema, kuolema, sai inspiraationsa tästä naamiosta.

Työskentelyn aloittaminen

Aloitin työskentelyn ilman naamiota ja täysin baletin tekniikalla. Tuntui turvalliselta aloittaa työskentely tutuilla lähtökohdilla. Naamiot olivat kuitenkin aina mukana harjoittelupaikalla ja usein kyllästyttyäni baletin työstämiseen otin naamiot esille ja improvisoin niiden kanssa hetken. Naamiot toimivatkin suurimpana inspiraation lähteenä lähes koko prosessin ajan. Etsin pitkään kuolemalle vastaparia, elämää. Omistamistani naamioista minulla oli kaksi vaihtoehtoa, joko kultainen Afrodite-naamio, tai Hindulaista Indra-jumalaa esittävä monisilmäinen naamio. Aluksi olin aivan vakuuttunut Afrodite-naamion olevan se oikea, kunnes aivan harjoittelun loppumetreillä olin vaihtamassa sitä pois. ”Elämä” esiintyi esityksen aikana vain valkokankaalle heijastetulla videolla ja pelkäsin, että naamio ei tumman kultaisen värinsä takia erottuisi kunnolla kauas katsomoon saakka. Teinkin videot siis lopulta varmuuden vuoksi kahdelle erilliselle videolle. Toisella videolla Elämän osan tanssi Indra-naamio. Indran monet silmät häiritsivät minua kuitenkin liikaa, vaikka naamion valkoinen pohja tulikin videolla kilpailijaansa paremmin esille. Halusin Elämän kuvastavan normaalin ihmisen normaalia elämää ja kuolemaa. Indran monet silmät saivat sen vaikuttamaan yliluonnolliselta, enkä halunnut yleisön keskittyvän pohtimaan, olisiko silmien määrällä ollut jokin tarkoitus. Päädyin siis lopulta Afrodite-naamioon ja olen erittäin tyytyväinen päätökseeni. Naamio on sekä tyylikäs että hieman salaperäinen. Vahva mutta herkkä.

Vaikeuksia naamioden kanssa työskentelyssä

Työstin päättötyöni ilman ohjaavaa opettajaa ja ylipäättänsä ilman ulkopuolista silmää. Tämä hankaloitti hieman naamioden kanssa työskentelyä. Tiedän monen olevan sitä mieltä, että naamioden kanssa ei tulisi koskaan harjoitella peilin edessä, naamio pitäisi tuntea ja opetella vartalon liikkeiden kautta. Ilman ulkopuolista silmää peilin kanssa työskentely tuntui kuitenkin ainoalta oikealta ratkaisulta. Peilin kautta opiskelin pitkään kunkin naamion ilmeitä. Varsinkin Kuolema-naamion kanssa jo pieni pään liike saattoi aiheuttaa suuren eron ilmaisuun. Elämä oli naamiona helpompi käsitellä, sen kanssa tärkeintä oli pitää kasvojen suhde samana kohti yleisöä, leuka yhdeksänkymmenen asteen kulmassa. Elämän liikekieli oli vilkasta jaloilla ja käsillä, mutta rauhallista ja hidasta pään liikkeiden kanssa. Kuolemalla taas pään liikkeiden erilaiset aksentit olivat suuressa osassa sen ilmaisua.

Peilin kanssa harjoittelulla oli kuitenkin myös haittansa. Katse kiinnittyi harjoittellessa peiliin aivan liian usein ja pelkäsin silmiäni asennon jäävän silkasta tottumuksesta samaan asentoon kuin peiliin katsoessani. Onneksi tanssisalin peilien eteen sai myös tarvittaessa vedettyä verhot läpimenojen ajaksi. Päässäni pyöri monia kysymyksiä naamioden käyttöön liittyen ja välillä kirosinkin valintaani työskennellä ilman ohjaavaa opettajaa. Kuolema-naamion kanssa erilaisten kulmien arvioiminen oli erittäin hankalaa. Milloin naamion leuka on tarpeeksi alhaalla saadakseen häijyn ilmeen? Milloin se laskee liian alas ja peittää tärkeät silmien liikkeet varjojensa alle? Miltä naamio näyttää sivusta päin? Naamion takaa on vaikea kuvitella, miltä se näyttää ulkopuolisen silmiin. Pikkuhiljaa tein valintoja tuntemuksiini ja peilinkautta opiskeluuni luottaen ja teoksesta alkoi muotoutua kokonaisuus katseineen päivineen.

Ongelmia tuli myös vastaan Elämä-naamion kanssa video-osuutta kuvatessa. Videota kuvatessamme oli meillä käytössämme mustanpuhuva näyttämö ja teatterivalot. Videolle tulevan koreografian piti pysyä mahdollisimman paljon paikallaan, jotta se mahtuisi kunnolla ja mahdollisimman oikean kokoisena myöhemmin rakennetavan kuoleman portin valkokankaalle. Siinä olikin haastetta enemmän kuin olisin uskonut. Ympäröivä pimeys, kirkas teatterivalo, joka osoittaa suoraan kasvoihin ja hyvää tasapainoa vaativa koreografia eivät ole niitä helpoimpia olosuhteita naamion kanssa työskentelyyn. Kun spottivalo sokaisee silmät, on naamion kanssa tasapainon pitäminen paljon vaikeampaa

kuin uskoisi. Kuvasimme otoksen monen monta kertaa. Jokaisessa otoksessa tuntui tapahtuvan jonkinlainen horjahdus. Oli myös vaikeaa pysyä oikealla paikalla suhteessa kameraan. Huomaamattani olin aina liikkunut kymmeniä senttimetrejä pois paikaltani ilman, että edes itse huomasin. Lopulta saimme pätkän toimimaan niin, että videon kuvaajat antoivat minulle äänimerkkejä pitkin matkaa. Äänten avulla osasin hahmottaa paikkani paljon paremmin. Videon kuvaamisen vaikeus tuli minulle täytenä yllätyksenä, sillä olin jo monen viikon ajan harjoitellut kyseistä kohtausta naamio kasvoillani. Teatterivalaistuksessa asia oli kuitenkin aivan eri.

Vaasaan tullessani huomasin, että muutettavaa riittää Kuolema-naamion kanssa. Yksitasoisessa tanssisalissa en ollut lainkaan tullut miettineeksi teatteri Casan nousevaa katsomoa. Naamion leuan kulmaa oli siis nostettava reilusti, vielä viimeisien viikkojen aikana, jotta yleisö saisi Kuoleman ilmeet, kuten ne oli tarkoitettu. Pitkän harjoittelujakson jälkeen niinkin pieni asia kuin leuan nostaminen muutamien senttimetrien verran tuntui vaikealta tehtävältä. Monien viikkojen harjoittelu oli iskostunut syvälle liikemuistiini, tässä vaiheessa muutosten tekeminen vie aikaa. Aina ennen läpimenon alkua etsin oikean kulman uudestaan ja uudestaan. Välillä huomasin kesken harjoittelun laskeneeni leuan takaisin vanhalle paikalleen ja korjasin sen nopeasti takaisin. Onneksi aikaa oli vielä Vaasassa muutaman viikon verran, juuri sopivasti tällaistenkin virheiden korjaamiseen.

Viimeisin suuri naamio-ongelma oli huoli jaksamisesta. Kokonaisia läpimenoja naamion kanssa aloin tekemään vasta muutamia viikkoja ennen esi-iltaa, kun kaikki esityksen koreografiat oli saatu valmiiksi. Olin pitkään huolissani siitä, jaksanko tanssia läpi koko esityksen naamio kasvoillani vai loppuuko happi kenties jo ennen viimeisiä koreografioita. On aivan eriasia harjoitella naamion kanssa kuin esiintyä. Harjoitellessa naamion saa pois, jos olo muuttuu tukalaksi tai muuten vain ahdistaa. Esityksessä tämä ei ole mahdollista. Vaikka minulle harvoin tulee naamion kanssa työskennellessäni huono olo, jännitti esitys silti kovasti. Entä jos saan hengenahdistuskohtauksen kesken esitystä, kun esiintymisjännityksen kourissa hengittelen miten sattuu? Ensimmäisen esityksen aikana otin rauhallisesti naamiopaniikin pelossa. Pelko oli kuitenkin turhaa ja kaikki meni hyvin, hengittelyineen päivineen. Toisessa esityksessä uskalsin jo nauttia täysin siemauksin. Opin kuitenkin, että naamioiden kanssa työskennellessä on tärkeää pitää huolta tasaisesta hengityksestä, sillä hapenpuutteen muodostuessa voi iskeä oikea paniikki.

Yhteenveto esityksestä

Mielestäni esitys onnistui hyvin. Olin tyytyväinen onnistuessani luomaan tunnelman, jota olin siihen toivonut. Naamioiden lisäksi inspiraation lähteenäni toimi Hugo Simbergin tunnettu maalaus ”Kuoleman puutarha”, jossa kuolema hellästi kastelee puutarhansa asukkeja hieman liian pieni musta kaapu yllänsä, kastelukannu kädessään. Maalauksen kuolema ei vaikuta pahantahtoiselta tai pelottavalta, päinvastoin. Vaikka kuolema vaikuttaakin pelottavalta, on siinä myös oma hellä puolensa. Kuolema-naamioni sopi tähän tarkoitukseen kuin valettu. Siitä löytyi molemmat tarvittavat puolet. Naamioiden käyttö olikin mielestäni suuressa osassa esitystäni. Vaikka saman esityksen pystyisikin tekemään myös ilman naamiota, näyttelijän omilla kasvoilla, puuttuisi siitä jotain. Naamiot tuovat lavalle taikaa, arkirealismi saa väistyä jonkin uuden ja unenomaisen edeltä. Naamioiden avulla ihminen ei ole enää ihminen, arkisuus katoaa ja mielikuvitus pääsee lentoon. Kuolema ja elämä eivät olleet ihmisiä, eivätkä edes muistuttaneet sellaisia. Esitys oli sopivassa määrin satumainen ja se oli täysin naamioiden ansiota. Klassisen baletin ja topengin liikekielet sulautuivat mukavasti yhteen luoden kummallisen, mutta esteettisen kokonaisuuden. Musiikki oli Markus Kärjen varta vasten kyseistä esitystä varten säveltämää kaunista klassista musiikkia.

Arvioijien palautteessa sain paljon hyviä ohjeita ja parannuskeinoja, joiden avulla aionkin kehittää teosta vielä mahdollisia tulevaisuuden esityksiä varten. Kokonaisuuteen olin kuitenkin tyytyväinen ja sainhan vihdoin toteutettu pitkäaikaisen suunnitelmani baletin yhdistämisestä johonkin täysin muuhun. Lisäksi teos mahdollisti ja motivoi topengin harjoitteluani vielä täällä Suomessakin. Opin myös teosta tehdessäni paljon uusia asioita naamioista ja niiden käytöstä.

Naamiot taiteellisessa päättötyössäni

1. Kuolema

Kuoleman naamio on suosikkini. Sillä on monenlaisia ilmeitä, täysin naamion kulmasta riippuen. Sen olemuksen saa liikekielestä ja kulmasta riippuen kamalan pelottavaksi, iloiseksi, yllättyneeksi ja jopa huolehtivaksi ilman minkäänlaisia ongelmia. Kyseisen naamion salaisuus on mielestäni sen silmissä. Silmiä ympäröivät aukot ovat niin suuret, että näyttelijän omat silmät pääsevät kunnolla esille. Naamion vahvat kulmat lisäävät jo ennestään vahvojen silmien voimakkuutta, antaen niille suuren roolin. Kun näyttelijän kasvot muuten ovat täysin liikkumattomat, siirtyy katsojan fokus nopeasti eläväisiin silmiin. Naamion väritys on myös kiinnostava. Värinsä ansiosta naamio sulautuu helposti kasvoihin, saaden sen näyttämään lähes osalta näyttelijää itseään.

Tässä muutama esimerkki kuvina:

”**Neutraali**” Suoraan eteenpäin katsoessaan naamio näyttää vahvalta, mutta yllättävän neutraalilta

"Toiveikas" Kun naamio katsoi ylös, muuttui sen ilme toiveikkaaksi

"Häijy" Kun naamion leukaa laski alas loi naamio itselleen pelottavan ja ilkeän ilmeen

"Ylväs"

"Onnellinen" Naamion kallistaessa päätään yläviistoon, saa se kasvoilleen onnellisen ilmeen

2. Elämä

Kuoleman vastaparina päättötyössäni käytin kultaista naamiota, Afroditea. Afroditen naamio kuvasti elämää. Elämän naamiolla on kultainen iho, punaiset huulet ja kauniit, ymmärtävät silmät. Afroditen naamio eroaa suuresti kuolemasta. Afroditen naamiossa huomio keskittyy sen kauniiseen, kirkkaaseen väritykseen ja maalattuihin silmiin. Näyttelijän omat silmät eivät erotu naamion alta laisinkaan. Naamio ei ole yhtä ilmeikäs, kuin vastaparinsa, mutta sen voimakkuus piilee jossain muualla. Naamion voima löytyy sen rauhallisuudessa. Sillä on voimakas ja päättäväinen katse, joka porautuu syväälle katsojaan.

Tässä muutama kuva naamiosta:

Naamio suoraan edestä ja sivulta:

Yhteenveto

Balilaiset naamiot tekivät minuun syvän vaikutuksen ollessani vaihto-opiskelijana Indonesiassa. Niiden ilmaisu ja korea ulkomuoto kiinnostavat minua edelleen, ja päivä päivältä ymmärrän enemmän niiden merkityksestä Balin asukkaille. Balilainen naamio veistetään vielä tänäkin päivänä vuosisatoja vanhojen perinteiden mukaan monine seremonioineen ja ilman kiirettä.

Naamioita käytettäessä kehonkielen ja liikkeen merkitys korostuu, kun kasvojen ilmeet suljetaan pois. Yhdellä naamioilla voi kuitenkin kuvakulmasta riippuen olla hämmästyttävän paljon erilaisia ilmeitä ja ne soveltuvatkin erinomaisesti näyttelijän työkaluiksi erilaisissa harjoituksissa ja esityksissä. Itse olen edelleen lumoutunut naamioiden taianomaisuudesta ja aionkin vielä tulevaisuudessa jatkaa niiden tutkimista. Nyt suunnitelmissa on jo uusi matka Balille ja tavoitteenani olisi päästä kokeilemaan itse naamion valmistamista. Toivon myös jatkossa työskenteleväni erityisesti naamioiteatterin parissa, yhdistellen edelleen erilaisia tekniikoita ja erilaisia naamiotyyppejä.

Lähdeluettelo

1. Maya Tångeberg-Grischin. The mask as a tool for the actor's mimesis - background method and didactics. Master thesis. Swedish Department of Acting, Theater Academy of Finland, Helsinki 2005.
2. Slattum Judy. Balinese Masks – Spirits of an Ancient Drama. Tuttle. Singapore 2011.
3. Ida Bagus Anom. Muistiinpanoja oppimispäiväkirjasta. Syksy 2013
4. I Made Suandan haastattelu internetin välitykselle 6.3.2015

Liite 1

A) Pyhät Rangda-naamiot temppelissä. Rangda on hahmona mustan magian ja kuoleman valtiatar.

B) Pyhä Barong-naamio. Barong-naamiot edustavat valkoista magiaa, hyvyyttä. Ne toimivatkin usein kylän suojelejoina.

Liite 2

A) Opettajani Ida Bagus Anom valmistautuu rukouksiin topeng-esitykseensä kotikylänsä tempelissä

B) Valmistaudun ensimmäiseen topeng-esitykseeni I Made Suandan kotikylän tempeli-seremoniassa

Liite 3

A) Topen Kras, pääministeri. Esiintyminen I Made Suandan kotikylässä 2013

B) Balilainen topeng-puolinaamio. Koominen, puhuva klovni hahmo. Esiintyminen 2013

Taiteellisen päättötyöni "Poikki Langat Kultaiset" juliste (Kuva Anni Vuorela)

Liite 5

Naamiokurssi Vaasassa vuonna 2011. Ensimmäinen kosketukseni balilaisiin naamioihin. Jauk Manis.

(Kuva Anni Vuorela)